

Előfizetési árak:
 A kiadóhivatalban átveve:
 Egész évre . . . 8 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 „ — „
 Helyben házhoz hordva:
 Egész évre . . . 10 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 frt 50 kr.
 A díjra postán szállítva:
 Egész évre . . . 12 frt — kr.
 Negyedévre . . . 3 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállal közt.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes számon ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, november 10.

Leszavazva.

Nem szeretjük incidentaliter kezelni a hazafiságot, de egy incidenst sem tartunk csekélységnek, mely önállóságunk, vagy nyelvünk érdekében felvetődik.

Mostanában a tartományokban előforduló nyelvi küzdelmek erős hullámmása átcsapott hozzánk is. Nem mi kezdjük. Nekünk teljes jogunk van magyarul beszélni, bármi legyen is a tényleges abuzus e téren, de egyes túlzékony tényezők állítják élére a kérdést s ezekre természetes reakcióként hat vissza a magyarság tüntetése.

Van törvényünk, mely Magyarországot egyenrangú országnak ismerteti el Ausztriával, de diplomáciánk osztrák s konzulátusainkban nem tudnak magyarul. Van hadseregünk, mely törvény szerint közös, valóban pedig csak fenntartási költsége az, teste, lelke, egész szelleme pedig tisztán osztrák s honvédségünk, saját külön honvédségünk, ennek kiegészítő része s tüzérsége nem lévén, kicsibe vett része.

Van törvényünk a magyar helynevek használatáról, de nincs végre hajtva, sőt a posta német nyelvű ügyvitelt is tart fenn és »Kronstadt« ma is »portofrei« levelez.

Ilyen viszonyok között érthető dolog, hogy minden újabb élire állítása nyelvi kérdéseinknek erős recenzust kelt s szégyenkezéssel vegyül az önérzet, mikor nyelvbeli jogainkat megvédeni próbálgatjuk.

Mi magunkban, a sajtó nem vagyunk elég e munkához. Szükséges hozzá a kormány szilárdsága és együtt érzése is. Az is bizonyos, hogy míg idáig éppen a kormányaink lemondás politikája vesztette el a nyelvünk jussát, most egyszerre a kormány nem ugorhat elő sovinszta arcczal. Ez nagyon is nagy ugrás volna, gyönyörnek sok lenne.

Fogják is a kormány lábát, hogy ne ugorják.

Egyik lábát kötik a kamarilla intrikái, másikat a bukott korszak gárdája.

Ha ugrik a kormány az erősebb hazafias törekvés felé, könnyen kirántják alóla lábait s ha elbukott, egymásra találja újra a kamarilla és a bukottak. A kamarilla, mely uralkodni akar s a bukottak, kik szívesen tesznek szolgává másokat, csak ők lehessenek első a szolgák között.

Persze el kellene vágni e kötelekeket ez újabb, megbízható kormányunk lábairól s erre valóknak volnának a korhadó törvényhatóságok oly sokszor bérbe adott, de ezen esetben őszinte és értékes bizalmi nyilatkozatai és a magyar önálló jelleg kidomborodását előmozdító dolgok érdekében tömegesen felterjesztett petíciói.

Ezzel felfegyverkezve hátrálásra tudná birni kormányunk az idegen törekvéseket, s e jelekre meghunyászkodnék az ilyesmihez oly jól értő bukott sereg, mely első sorban mandátumaiért él.

Talán nem tudta ezt ilyen tisztán törvényhatóságunk, vagy éppen mert tudta, azért szavazott úgy ahogy ma szavazott?

Ah! a bukás mindig tragikus és köny-

nyezők mindig akadnak hozzá. Sokan gondolkozhatnak úgy a gyöngéd szívek közül, hogy ne támogassuk a győztes új érárt, mely oly magasan áll a mult felett, inkább így negative erősítsük a szegény bukottakat.

Egyébként csodálatos, hogy a jogászok országában, hol minden tyuk-pörre akad prókátor, a magyar nyelv védelmére alig akad s ha akad, az rendesen nem prókátor.

Tegyük fejünk alá a magyar nyelv jogait és aludjunk rajta. Álmodni aztán akármilyen szépet szabad, azt nem szavazta le a közgyűlés.

P—y.

A kvótabizottság tárgyalása.

Szék Kálmán magyar- és gróf Clary osztrák miniszterelnök ma délelőtt, a kvótabizottság ülését megelőzőleg tanácskoztak egymással, hogy megállapítsák azt a modus procedendist, a melynek alapján a két bizottság egymással tárgyaljon. A magyar kvótabizottság ma délelőtt 11 órakor tartotta első ülését a bankgassei magyar Házban, Tisza Kálmán elnöklete alatt. Az ülésnek egyetlen tárgya volt a hetes-bizottság megválasztása, melynek feladata lesz az osztrák kvótabizottság megfelelő bizottságával közösen tárgyalni. A bizottság tagjai lettek: Tisza Kálmán, gróf Csáky Albin, Falk Miska, Pulszky Ágoston, Matlekovics Sándor, Lukács Antal és Láng Lajos. Délután a két tárgyaló bizottság közös értekezletet fog tartani.

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A november 13-iki csillaghullás.

Irta: ifj. Serényi G.

A hulló csillagok tűneménye oly gyakori, hogy talán senki sincs az olvasók közül, a ki ezen megkapó látványban sohase gyönyörködött volna. A novemberi csillaghullás a legszebb természeti tűnemények közé tartozik, a midőn a földönkívüli világ kézzel fogható bizonyítékai lehullanak hozzánk.

A meteorokról, — melyek elzúllott világtestek roncs darabjai, reménytelen öröksei egy égi test multjának, — a régi csillagászok, — közöttük Humboldt Sándor is, — azt képzelték, hogy azok a föld megsűrűsödött kigőzölgései, melyek a tüzrégiókban kigyulva, darabosan hullanak vissza. Felesleges is talán megjegyezni, hogy ez a legképtelenebb állítások egyike s ma legfeljebb csak mosolyghatunk felettük.

A hulló csillagok mindenesetre szilárd állapotban érik el földünket s bizonyára épp úgy messze világok küldöttei, mint az üstökösök.

Ha nem így volna, akkor óriási 72.000 m. másodpercenkénti sebességük, melylyel a föld légkörébe hatolnak, lehetetlenség volna.

Ha feltesszük azt a kérdést, hogy honnan jönnek a meteorok? be kell vallanunk, hogy erről kézzel fogható bizonyítékunk nincs. Csak sejtethetjük, hogy nem birnak közös származással. Ennek dacára nevezetes a közöttük levő hasonlatosság és alkatuk egységisége, mely arra a feltevésre indította Smith Lőrincz amerikai mineragust, hogy ezek egy és ugyanazon égi test vulkánikus kitöréseinek szülőitei.

A midőn ezen testek légkörünkbe jutnak, megcsökken sebességük és izzóvá hevülnek. Ha a meteor kicsiny tömegű, egészen gázzá vagy finom porrá ég el, még a nagyobb tömegűek csak felületüket veszítik el.

Ma már minden értelmes olvasó tisztában lehetne ezekkel az igazságokkal, melyek nem teoriák, vagy hóbortos tudósok agyának szüleményei. És mégis, most a november 13—14-ik közötti éjjelen bizonynyal sok embert fog megszálni a féltel. Meg fognak rémülni attól a remek tűzijátéktól, melyet láthatatlan kezek rendeznek a keleti égbolton. Pedig ez az égi tűzijáték sem más, mint egyike azoknak a

fényes és csodálatos látnivalóknak, a melyekben a természet egyáltalán nem fukar.

Sajátságos és figyelemre méltó tünet, hogy az égen feltűnő váratlan és csodálatos dolgok soha sem idéztek még elő örömet, hanem mindig féltelmet és kétségbeesést.

Szégyenkedve vallhatjuk be, hogy a mult története a jelené is.

Igaz ugyan, hogy a művelt elemek tudásának nívója fokozatosan emelkedik, de azért ma is van a társadalomnak oly rétege, melyben a tudatlan képzelődés termékeny talajra talál.

Mennyire sajnálni való, hogy a föld öntudatos lakói az emberi lények idegenek a földön és nem tudnak a világegyetemről!

Földünk, ez a parány, melyet a vonzás isteni törvényei kormányoznak: az egek magasztos harmóniájában lebegve, az őt megillető helyet foglalják el. És az emberiség 99%-ka erről mit sem tud.

A föld oly térben mozog, melyet keresztülkaszál száguldanak a kisebb égi testek, ezért nincs is olyan pillanat, a melyben csillaghullás ne volna. Hogy honnan jön ez a sok kő (naponként mintegy 7 millió) azt megmagyarázza a tudomány; de hogy miképpen keletkeznek,

A hölgyközönség figyelmébe!

Van szerencsém értesíteni, hogy fűtőház Karaguly-házban levő üzletemet nov. 1-től fűtőház Bartsch-házba, Széchenyi-szálloda mellett helyeztem át. Egyszersmind felhívom a tisztelt hölgyközönség figyelmét szokott bécsi bevásárlási utamból hozott legmodernebb, izléses párisi és bécsi modeljeimre is, eddigi becses pártfogásukat továbbra is kérve, kellő tisztelettel:
 Ausländer Berta.

Városi közgyűlés.

— II. nap. —

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának közgyűlése tegnap, a második napja is érdekesen, zajosan folyt le s már este 8 órára járt az idő, midőn a főispán berekesztette, hogy ma, szombaton délután folytassák tovább.

Természetesen a legnagyobb vitát a hadügyminiszter törvénytelen rendelete ellen beadott hazafias indítvány keltette.

Az eredményt lehetett előre tudni. Nagyvárad törvényhatóságának többsége következetes önmagához a Kossuth leszavazásától egész a »Hier«-ig. Megérdemelnének érte ha nem is kétfejű sást a mellükre, de legalább egy olyan kopott fekete lobogót, mint valamikor régen...

Hosszas vitát keltett a színház világitása is, a melynél mindannyian a villany pártjára álltak, de a kivitel módozatai felett oszlottak meg a vélemények.

Végre is belementek a 68,000 frtos berendezésbe, a melylyel házilag fogják ellátni a színház villamos világitását.

A vízvezeték házi kezelésének a kérdése heves, áldatlan vitát provokált, a melyet nem örömezt látunk a közgyűlés termében.

Meglepetésektől ezuttal mentve volt a tanács; de a polgármester ukáza, hogy ezután szavazattal bíró tisztviselők a gyűlések végéig jelen legyenek, be is vált. A »Hier« ügyében előterjesztett svarczgelb javaslatnál is a tanács-tagokból került ki a többség.

Mit is kiáltott Mezey Mihály oda többször Szokolynak?

A közgyűlés lefolyása a következő volt:

Beöthy László főispán elnökölt. Jelen voltak:

Dr. Baróthy Ákos, dr. Grósz Albert, Hlatky Endre, Kaczián Károly, Mezey Mihály, Miskolczy Barnabás, Stark Gyula, Szokoly Tamás, Schöpflin Ágoston, Sipos Orbán, dr. Várady Zsigmond, Beczkay Lajos, dr. Berkovics Ferencz, ifj. Cser János, Czeglédi Jeremiás, Daday József, Déry János, dr. Grósz Menyhért, dr. Hoványi Géza, Ländler Ferencz, Mészáros József, Mihálovics János, Milibák

József, dr. Radó Ignác, Sulyok István, Schütz Albert, Stern Herman, Széles Lajos, Vucskies Gyula, Weisz Károly, dr. Dési Géza, dr. Friedländer Samuel, Gábel Jakab, Reismann Mór, Serényi Gusztáv, Ternyei Antal, Balogh Döme, Bottó Ferencz, dr. Döri Ferencz, Harmathy Károly, Hillinger Lipót, dr. Kazay Kálmán, Kunz Gusztáv, Mandel Adolf, Moskovits Mór, Müller Salamon, Nyiry György, Pekánovics Imre, Rádl Ödön, Rendes Vilmos, Rothmann Jakab, Steiner M. Albert, Szüts Sámuel, dr. Vári Szabó Béla, dr. Bulyovszky József, Istvánffy István, Szüts Dezső, ifj. Rimler Károly, Komlóssy József, Darvassy János, Tóth Márton, dr. Grám Károly, Sztarill János, Busch Dávid, Hegedüs Géza, Jablonszky Emil, Ragány János, Szüts Géza, Szüts István.

A tegnapi ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után a jövő évi költségvetésnek a *bevételekről* szóló tételét tárgyalták.

A legtöbb tételt felszólalás nélkül elfogadták.

A *kövezetvám-alap tételénél* Balogh Döme szólalt fel. A kövezetvám címén 1895. óta csökken. A visszaesés okát felfogni nem tudja, mert nagy a különbség. A piacot nem szabad megdrágítani. A baj onnan ered. A kezelésben van a hiba. Bérletnél 15—20 ezer frttal többet lehetne bevenni. Hívják fel a vámkezelést ellenőrző bizottságot, hogy tegyen jelentést a jövedelem csökkenés okáról.

Ragány János helyreigazítja Balogh Dömét, hogy a költségvetésbe két helyen van a vámjövedelem felvéve.

A tételt elfogadták.

A vágóhidak jövedelménél felszólaít dr. **Grósz** Menyhért. Az ottani állapotok még nagy áldozatok árán is javítandók.

Dr. **Kazay** Kálmán kifogásolja a vágóhídi állapotokat. A szegény ember nem kap olesón jó hust. Pártolja Czeglédi Jeremiás indítványát.

Ragány János felvilágosítja a gyűlést, hogy a vágóhid jövedelmét az építési költség törlesztésére fordítja a város.

Müller Salamon: a jéghordást ne házilag, hanem árlejtés útján biztosítsák.

Czeglédi Jeremiás indítványát elvetették s változatlanul fogadták el a költségvetést.

A *vegyes jövedelmeknél* a szemledij szedését nem találja igazságosnak. A levágandó sertéseknél a szemlét a törvény írja elő. Most is oly nagy összeget vesznek fel, mint 9 évvel ezelőtt. A szemlediját felére szállítsák le, ezt indítványozza.

Ragány János az indítványt ellenzi. Legfeljebb tegyék át a kérdést a tanácshoz.

Elfogadták az eredeti összeget, de Czeglédi Jeremiás indítványát kiadják tanulmányozás végett a tanácsnak.

Az *előre nem láthatók tételénél*, a 2 rendőrbiztosi állás elejtése folytán 600 korona megtakarítás van, amit a közgyűlés tudomásul vett.

A *közközlő a jövő évre az eddigi 30%-ban lett megállapítva.*

A költségvetést ezzel elfogadták.

*

A közpénzek elhelyezésére nézve a tanács javasolta, hogy az eddigi gyakorlat alapján a város pénzei jövőre is a Nagyvárad Takarékpénztárban, a Biharmegyei Keresk. Ipar és Termény hitelbankban, a Biharmegyei Takarékpénztárban és a Gazdasági és Ipar bankban helyeztessenek el.

Elfogadták a tanács előterjesztését.

Vita a hazafiság felett.

Nagy érdeklődés mellett kezdtek a »Hier«-kérdés tárgyalásához.

Szokoly Tamás és társainak hazafias indítványát egész terjedelmében közöltük.

A városi tanács e tárgyban a következő, már megszokott irányu előterjesztést tette a közgyűlés elé:

»Tekintetes törvényhatósági bizottság!

Szokoly Tamás és társai törvényhatósági bizottsági tagok azon indítvánnyal járultak a törvényhatósági bizottság elé, hogy a magyar nyelv jogait állítólag sértő közös hadügyminiszteri rendelettel szemben a közgyűlés fejezze ki tiltakozását s irjon fel a magyar országgyűlés képviselőházához, hogy a sérelmes rendelet visszavonása által a magyar nyelv jogain ejtett sérelem orvosoltassék s ezen határozatát pártolás és hasonló szellemű felirat küldése végett a társtörvényhatóságokkal köriratban közölje.

Tekintetes törvényhatósági bizottság! A katonai ellenőrzési szemléken való jelentkezésre vonatkozó közös hadügyminiszteri rendelet előttünk *hivatalosan ismeretes nem lévén*, annak érdeme felett nyilatkozni nem

arra nézve a tudósoknak más-más a nézetük. Annyi bizonyos hogy az üstökösök és a hulló csillagok között megvan a szoros kapcsolat.

A hulló csillagok, mint *Schiaparelli* kimutatta, rendszeren valamely üstököst követnek pályáján s így nem lehetetlen, hogy annak testéből valók. A novemberi csillaghullást oly meteorraj okozza, melynek egy milliónál is több tagja van. Több nap fog eltelni, míg a föld hatalmas tömege a meteorrajon áthatol és 10 órába, míg a góczponton keresztül halad.

A novemberi csillaghullás raja, — mely egy pályán kering a *Tempel* I. 1866-féle elpusztult üstökösrel, — az oroszán (Leó) csillagképéből látszik kisugárzani, azért az asztronómusok Leonidáknak is hívják. Pályájukat körülbelül 33 év alatt futják körül, azért a föld minden 33-ik évben találkozik velük.

Igy volt 1833-ban, 1866-ban és így lesz most is.

A csillaghullásokra nézve időszaki, esztendei és naponkénti periódusokat lehet megkülönböztetni. Soká kétségben voltak a tudósok a periódus mibenléte felől, míg végre Schiaparelli lángeszének sikerült a dolog mibenléte felől magyarázatot alkotni. A Leonidák és üstökösök 33 év alatt kerülnek meg a napot, időszaki periódusuk tehát 33 év.

Konkoly Miklós szinképelemző készülékkel néhány százra menő hulló csillagot vizsgált meg. Ezen kutatásai bizonyítják, hogy a meteorok fő alkotó részei: nátrium, magnézium, stron-

cium, lithium és vas. Fajsúlyuk pedig 3—8 közt váltokozik.

Azt gondolhatnánk, hogy az ilyen csillaghullás veszélyes is lehetne a föld lakóira nézve és tényleg *Falb* Rudolf 1899. nov. 13-ára tüzte ki a világ végét. Sokan fognak hitelt adni ennek az együgyű állításnak. Persze voltak már esetek, hogy egyes darabok szilárd állapotban jutottak hozzánk, sőt az »A males Fuldenses« tanusítja, hogy néhány száz évvel ezelőtt lezuhanó meteorok egy százsországi falut tökéletesen elpusztítottak. Ilyesmiben azonban a legkritkább esetek közé tartozik.

Egyedül a Leonidákkal együtt keringő üstökös az, melytől az egész föld rettegetne, mert a gázai a levegővel keveredve az egész légtengert lángba borítanák. Szerencsére azonban a föld mellette fog elsuhanni s így csak a legfelsőbb rétegek jutnak érintkezésbe az üstökös széleivel.

»A legkisebb dolgok intézik gyakran a nagy világot,« mondja *Flammarion*. Ki gondolná, hogy a világegyetem parányai, a kis meteorok (néhányek közül 30—40 alig nyom egy lattot), befolyással vannak a föld jövőndő sorsára. A midőn az első parányi hulló csillag a földre esett, meg volt pecsételre a föld és így a hold sorsa. Együtt fognak a napba zuhanni.

Kiszámították, hogy a földre hullott meteorok körülbelül 2 millió mázsát nyomnak évenként. Igaz, hogy ezen súlytöbbség a föld önsúlyához (5875 sextillió) képest csekély, de

sok idő alatt sokra megy. Be van bizonyítva, hogy ez a súlyszaporodás lassítja földünk tengelye körüli forgását. A hold eltávolító centrifugál ereje pedig változatlan maradván, a föld fokozódott vonzásának hatása alatt, csigavonal alakjában hozzánk közeledik. Ugyancsak így állapítható meg a föld és nap viszonya is.

Az elmondottak szerint a csillaghullások nem jelentéktelen dolgok, hanem befolyással vannak az emberiség jövőjére is. El fog pusztulni a föld a csillaghullások következtében, nem ugyan olyanformán, mint azt *Falb* hirdeti. A míg azonban mindez következik, beláthatatlan idő fog elmúlni.

Az a tudomány, mely bennünket az örök-kévalóság templomába enged pillantani, a csillagászat.

A csillagászat küldetése magasztos. Miután tudomásunkra juttatta, hogy ámbár a föld csak egy pont a mindenség birodalmában, az ember a mindenség polgára: bebizonyítja, hogy a szellem uralkodik az anyag fölött és befogja bizonyítani, hogy az anyagi világ nem egyéb látszatnál és hogy a való felfoghatatlan erőkből áll.

El kell jönnie az időnek, midőn a csillagászat világa lehatol a népek tömegéhez is.

Meg kell világosítania az elmét, föl kell emelni a szíveket a köznapiságból az égiek felé. Ez lesz óhajtott hivatása és ez lesz remélt jutalma is.

kívánunk, — annál kevésbé, mert a sérelmesnek jelzett rendelet az országgyűlés képviselőházában interpelláció tárgyát képezte s a kormány ez időszerezt ez ügyben még nem nyilatkozott s abban a *biztos reményben*, hogy:

Az alkotmányos magyar kormány törvényadta jogainkat meg fogja védeni s *válasza a törvény szellemének megfelelő* lesz, indítványozzuk, hogy a törvényhatósági bizottság *Szokoly* Tamás és társai indítványa felett térjen napirendre.

A bizottsági tagok egy része erős indignációval fogadta az előterjesztést.

Dr. *Dési* Géza vállalkozott, hogy megvédje a tanács javaslatát. Beszélt — mint magát kifejezte — ugyanis mint polgár, ugyanis mint tartalékos katoná s beszédje olyan volt, mintha a nagyváradi tiszti kaszinó tagjaihoz lett volna czimezve; de hát ezek az urak most alig méltatják a kellő figyelemre, mivel éppen a *Dési* által szerkesztett N. N.-ban megtámadott német szintársulat által nyújtott gyönyörökkel vannak lekötve. Elismeri, hogy a 48-as párt hazafias czélt akart az indítvánnyal elérni, de a czél nem pótol mindent. Nincs magyar ember, a ki nem óhajtana az önálló magyar hadsereget. De bíráljuk a multat is. Három évtized alatt sokat haladtunk s hálát kell adnunk, hogy ennyire jutottunk. (Zugás. Gunyos közbekialítások.) A közös hadsereget rosszul itélik meg. Szolgált benne, de soha nem érintették hazafiságát. Ha hazafiságát követelték volna az arany kardbort, azt oda dobta volna. — Vannak a közös hadseregben idegenek, a kik nem érezhetnek velünk, mert nem születtek magyarnak. — Helyteleníti, hogy ellenséges állásra helyezkednek a hadsereggel szemben, a helyett, hogy közelednének hozzá. (Felkiáltások: Mi itthon vagyunk!) Támadás az indítvány is s látszik, hogy aláírói nem ismerik a törvényt. Az ellenőrzési szemle tisztán katonai aktus. Azt sérelmennek tartják, hogy egy szót kell németül mondani, de azt nem kifogásolják, hogy 3 évig németül kell beszélni. Ez ellen indítson a 48-as párt mozgalmat. Mit szólnának, ha a honvédségnél jelentkezének »Hier«-rel. (Zaj.) Elismeri, hogy az indítványt jó szándék vezette; de mikor békére van szükség, nem kell az ellentéteket keresni. A felírás különben is czéltalan volna. A tanács javaslata helyes, mert a kormány fogja tudni kötelességét. (Zaj.)

Nagy zajban kezdte meg erre beszédét *Gábel* Jakab.

A tanács javaslatát fogadja el, noha annak indokolásának minden részével nem ért egyet. Jó éleznék tartja azt az indokot, hogy a hadügyminiszter famózus rendeletéről a tanács még nem bír hivatalos tudomással, mert ha erre akarnánk várni, akkor ilyen ügyben a törvényhatóság soha sem szólalhatna fel, mert a híres debreczeni határozattal szólva: még bizonytalan a századok folyamában az az időpont, mikor a közös hadügyminiszter megkezdi levelezését a törvényhatósággal.

Egyetért szölv az ellenzék vezérszónokával abban, hogy ez az ügy nem pártkérdés, ez per eminenter a magyarság méltóságának kérdése. A ki tiszta fogalommal bír a magyar állam önállóságáról, a ki a nemzeti szuverenitást nem fikciónak, hanem valóban létező ténynek ismeri, az nem helyeselteti azt, hogy eme nemzet fiai, eme önálló állam polgárai egy olyan szolgálati szempontból egészen jelentéktelen aktusnál, mint a minő az ellenőrzési szemle, a nemzet, az állam hivatalos nyelvén ne jelentkezhessek.

Bármely politikai párthoz is tartozzék valaki ebben az országban, azt nem engedheti meg soha, hogy a magyar állam hivatalos nyelve Ausztria valamely tartományának nyelvével egy színvonalra állíttassék. (Zajos helyeslés.)

Legalább is vigyázatlanság, meg gondolatlanság volt a hadügyminisztertől azt a rendeletet kibocsátani, a mely rendelet igenis nagy mértékben sérti a magyar nemzet méltóságát, önérzetét és a minek hangot adni itt igenis kötelességünkhöz tartozik.

Ha a más nemzetiségű katonák az ellenőrzési szemléken saját anyanyelvükön fognak jelentkezni, az éppen oly kevésbé fog csorbát ejteni a magyarnak, mint államnyelvnek a méltóságán, mint amilyen kevésbé ingatja meg a magyar nyelven való jelentkezés a hadsereg vezényletének egységét és az ilyenekbe való kapaszkodás valóban csak osztrák politikusoktól telik ki, akikről régen el lett mondva, hogy nem tanulnak és nem felednek.

Ha mindezek dacára a tanács javaslatát elfogadom és a tett indítvány felett napirendre térek, teszem ezt azért, mert bízom a magyar kormány erélyében, hogy a sérelmet orvosolni fogja; bízom ama kormányban, melyet városunk képviselője *Tisza* Kálmán is támogat.

Ez az államférfiu volt az, aki kormányzásának egész idejében a magyar állam méltóságának az egész vonalon, tehát a hadügyminiszterekkel szemben is, érvényt tudott szerezni. Ő volt az, aki a *Janszky*-affér alkalmából a nemzet számára oly elégtételt szerzett, amelyre minden magyar ember mindenha megelégedéssel fog visszaemlékezni. Az a kormány, melyet ily államférfiu is támogat, tudni fogja kötelességét és nem fog az oportunitás tág köpenyébe burkolózni, mikor a nemzeti méltóság megvédéséről van szó. Minthogy bizalmam a kormány és az azt támogató többség iránt ily természetű, a tanács javaslatát elfogadom.

Serényi Gusztáv tüzzel, hazafiasan szólott. Szent feladat a nyelvhez és az alkotmányos joghoz való ragaszkodás. A hadügyminiszter törvénytelen rendeletének türese szegénységi bizonyítvány a kormány részére. Czáfolja azon feltevést, hogy a magyar szó megbontaná a hadsereg egységét. Lelkes beszéde végén melegen ajánlta a beadott hazafias indítvány elfogadását.

Weisz Károly nem pártszempontból, hanem hazafiai kötelességből szólal fel az indítvány mellett. 30 évig szabad volt magyarul jelentkezni s most adták ki ezt a rendeletet. Ez ellen tiltakozni kell. (Helyeslés.)

Szokoly Tamás szólott ezután. A 48-as párt tette az indítványt, de letéteményezte Nagyvárad hazafias törvényhatóságának jóindulatába. *Dési* felszólalását nem veszi rossz néven, mert kijelentette, hogy mint katoná is szólal fel. A hadügyminiszter rendelete megbotránkoztató, melyet egy tiszta érzelmű magyar ember sem fogadhat el. Meg vagyunk sértve általa nyelvünkben. Egyesületek küzdenek nyelvünkért s a hadügyminiszter arczuicsapja. — A jelentkezés nem katonai szolgálat. A közös hadseregben csak a vezényszó német, más semmi. A ki a hadseregben megőrzi magyar érzelmét, azt üldözik. — Egy klikk akarata nyilatkozik meg a tanács javaslatában, a mely a szabadelvű párt neve alatt igyekszik a mostani kormányt megbuktatni. Ez a *Tisza*-klikk. Bizik szölv a kormányban, de azt támogatni kell ilyen kérdéseknél. A tanács javaslatát nem fogadja el.

Czeglédy Jeremiás és *Milibák* József pártolják a *Szokoly* indítványát.

A vita ezzel befejeztetvén, a jelenlevők egy része névszerinti szavazást kért, a *melynél 43 szóval 25 ellen, a tanács javaslatát fogadták el.*

A tanács javaslata mellett szavaztak:

Dr. *Baróthy* Ákos,
Dr. *Grósz* Albert,
Hlatky Endre,
Mezey Mihály,
Miskolczy Barna,
Schöpllin Ágoston,
Sipos Orbán,
Dr. *Váradi* Zsigmond,

Dr. *Grósz* Menyhért,
Dr. *Berkovits* Ferencz,
Dr. *Hoványi* Géza,
Dr. *Ländler* Ferencz,
Dr. *Radó* Ignác,
Dr. *Dési* Géza,
Dr. *Friedländer* Sámuel,
Gábel Jakab,

Reismann Mór,
Ternyei Antal,
Harmathy Károly,
Hillinger Lipót,
Kunz Gusztáv,
Mandel Adolf,
Moskovits Mór,
Müller Salamon,
Nyiry György,
Rádl Ödön,
Rendes Vilmos,
Steiner M. Albert,
Dr. *Bulyovszky* József,
Istvánffy István,

Szücs Dezső,
Ifj. *Rimler* Károly,
Komlóssy József,
Darvassy Lajos,
Tóth Márton,
Dr. *Grámm* Károly,
Sztarill János,
Busch Dávid,
Hegedüs Géza,
Jablonszky Emil,
Ragány János,
Szüts Géza,
Szüts István.

A Szokoly indítványa mellett szavaztak:

Kaczián Károly,
Szokoly Tamás,
Beczka Lajos,
ifj. *Cser* János,
Czeglédy Jeremiás,
Daday József,
Déry János,
Mészáros József,
Mihálovits János,
Milibák József,
Sulyok István,
Schütz Albert,
Stern Hermann,

Széles Lajos.
Dr. *Vueskics* Gyula,
Weisz Károly,
Serényi Gusztáv,
Balogh Döme,
Bottó Ferencz,
Dr. *Döry* Ferencz,
Dr. *Kazay* Kálmán,
Pekánovits Imre,
Rothmann Jakab,
Szüts Sámuel,
Dr. *Vári* Szabó Béla.

A 10 új óvoda részére szükséges telkek megszerzésének ügye ezuttal már harmadszor kerülvén tárgyalásra, tekintet nélkül a jelen voltak számára, határozott a közgyűlés.

Névszerinti szavazással elfogadták a telkek megvételét.

A színház világitása.

Az állandó színház világitása tárgyában a tanács *Komlóssy* József gazd. tanácsos ismeretett jelentése alapján azt javasolja, hogy a város új színháza villanyvilágitással legyen világítva.

Dr. *Friedländer* Samu a villany mellett van. De kérdi, hogy házikézelést akarnak-e? Ez azt jelenti, hogy most berendezzük. Ha lesz villanyfejlesztő telep, akkor nem kell 68,000 frtot kiadni s az üzem is kevésbe kerül. A jövő évben ha lesz villany vasut, az szolgálthat a színháznak világitásra villanyt. Mondja ki a város, hogy a színházat villanyvilágitja. Kérdés a gázgyár szerződése. Mi következik, ha villanyos lesz: legfeljebb a gázgyárnak kárpótlást fizetünk 3 éven át. Fogadják el a villany világitást, de nem házikézelés szerint.

Dr. *Hoványi* Géza: Ha biztos volna, hogy a jövő évre lesz villany vasut, meg lehetne takarítani a berendezést, de nem észszerű a megtakarítás, mert a díjak igen olcsók. Alkalma lesz a városnak kitanulni, hogy mibe kerül a villany. Adatok vannak arra, hogy igen olcsó lesz s még a törlesztést is fedezni lehet. 3 órai világitásra vállalkozó nem kerül, pláne rövid pár évre. Csak házilag lehet, a befektetések beszerzésével, mert ez a legelőnyösebb. A tanács javaslatát elfogadásra ajánlja.

Sulyok István nem vitatja melyik világitás előnyösebb, mert úgy tapasztalja, hogy a haladás elve a villamos világitás mellett hangolja a törvényhatóság tagjait. Egyéni felfogása azonban, hogy nem tartja szükségesnek a kért összeg megszavazását. Természetesnek tartja, hogy mindenki a haladás elvét vallja, a villam a jövő világitása, a színházban is ezt kell alkalmazni. Am amikor ezért áldozatot hozunk, meg kell gondolni meddig mehetünk el készségünkben. A villamvilágitás számítása szerint házi kezeléssel többbe kerül, mint a hogy prelinálják. Indítványozza, hogy ezuttal csak annyit határozzanak, hogy elfogadják a villamos világitást, azonban hirdessenek pályázatot s győzdjön meg a város, hogyan lesz legelő-

nyösebb anyagilag a világítás. Kéri még, hogy a pályázatra hosszabb határidőt tüzzenek ki.

Stern Herman mindenkor érdeklődött a világítási viszonyok felől s az a tapasztalata, hogy a gázvilágítás mindenütt olcsóbb. A légszuszgyár ajánlatát melegen ajánlja a bizottság figyelmébe. Nem tartja az áldozatot arányosnak az előnyökkel. Indítványozza, hirdessenek pályázatot a villamos gépezetek készítésére, de egyúttal a gáz bevezetésére is kérjenek be ajánlatokat.

Dr. Döry Ferencz beadta ajánlatát, amely rá nézve kötelező, ha olcsóbb nincs. Biztos tudomása van róla, hogy a villamos vasut nem vállalja el, hogy a színház részére világítást szolgáltatson. A házi kezelésre nézve biztos számítások vannak. Irjanak ki pályázatot a berendezés szállítására; de vállalkozó a villany előállítására nem fog akadni.

Szokoly Tamás hivatkozik arra, hogy a szakértők oda nyilatkoztak, hogy a vízvezetéki telep gépei a villanyvilágítást is előállíthatják. Ezért nem kell külön telepet felállítani. Kéri, hogy a pályázatra a határidőt a közgyűlés tüzze ki. Indítványozza, hogy a pályázati határidő decz. 31-re tüzessék ki

Komlóssy József válaszol s megnyugtatón igyekszik Szokoly beszédén. A vízvezetéki gépek nem alkalmasak a villany előállításra s vörösréz csövekkel kábeleket kellene a városba vezetni s ez drága. A gázszerszűrés szerint más vállalkozónak világítás és csőlerakásra engedélyt nem adhat, így csak házi kezelés lehet. Ajánlja a tanács javaslatát.

Hlatky Endre azért szólalt fel, mert nem helyes az a modor, melyet egyesek némely tisztviselőkkel szemben követnek el. Az országgyűlésen kifele beszélnek így, de mi itt ne beszéljünk így. Ezt nem lehet helyeselni. Majd Szokolyval szemben védi Busch Dávidot. Pártolja a tanács javaslatát.

Miskolczi Barna: azért szólal fel, mert legkevésbé Szokoly kifogásolhatja a Busch képességeit, mert ott volt abban a bizottságban, melynél képesnek mondták ki Buscht a főmérnökségre. Ezt Szokoly is aláírta.

Szokoly Tamás sajnálatát fejezi ki, hogy annak idején aláírta azon okmányt.

A villamos világítást elfogadták, a tanács javaslata értelmében.

A vízvezeték átvétele.

A vízvezeték 1899. január elején a városnak át kell vennie a Walser-czégtől. A tanács azt javasolja, hogy a vízműveket házilag kezelje a város s így egy főgépész, 2 gépész, 4 fűtőt s egy szerelőt alkalmazzon. A vízművekre s az üzemre Busch Dávid főmérnök ügyeljen föl.

Beczka János szólt elsőnek a kérdéshez. Kérdés lehetett volna intézni a Walser-czéghez, nem kezelte volna-e tovább; mert a házi kezelés költségesebb lesz. Kifogásolja, hogy a főmérnök és mérnök a vízvezeték felügyeletéért külön díjazást kapnak. A fizetésemelés törlését kívánatosnak tartja.

Serényi Gusztáv kifakad amiatt, hogy a főgépésznek magas fizetést terveznek s a mellett 50%-át az anyag-megtakarításnak, holott a megtakarítás esküje szerint való kötelessége. Vegyes-bizottság kiküldése iránt tesz indítványt.

Balogh Döme csatlakozik Serényi indítványához. *Milibák József* a házi kezelés ellen szól. A vízvezeték kezelésére hirdessenek pályázatot, mert az előnyösebb.

Szokoly Tamás utal arra, hogy most sokkal kisebb a vízvezetéki munkások javadalmazása, mint a hogy a város akarja fizetni őket. Hozzájárul Serényi indítványához.

Busch Dávid felvilágosító választ adott az elhangzott észrevételekre vonatkozólag.

Hlatky Endre rámutat azokra a kötelezettségekre, melyek a főmérnökre s a mérnöki hivatalra nehezdednek a vízvezeték átvételével, s oda tér ki, hogy a tervbe vett fizetéseket nem tartja magasnak.

Radó Ignác dr.: a Walser-czég munkásait eleinte ő fizette, s így mondhatja, hogy azok a fizetések nem magasak. Azt hiszi azonban, hogy van igazság abban, hogy a munkások szívesen mennek olcsóbbért a város szolgálatába, mert nyugdíjban részesülnek.

Elfogadja egyébként a tanács javaslatát.

Serényi Gusztáv és *Balogh Döme* rövid felszólalása után

Hoványi Géza dr. abbéli nézetének ad kifejezést, hogy nem késne a kérdés, ha most még elhalasztanák, mert több megszivlelendő hang emelkedett a tanácskozás során. A fizetések dolgában a decemberi közgyűlésnek tegyenek javaslatot. Azt tartja, Nagyvárad nem zárkozhatik el az elől, hogy egy gépészmérnököt állandóan alkalmazzon, ez az új alkotások miatt szükségessé vált. A házi kezelés tekintetében pártolja a tanács javaslatát.

Milibák József, *Beczka János* és *Szokoly Tamás* szólt még a kérdéshez, mire a főispán berekesztette a vitát s így szavazásra került a sor.

A tanács javaslatát a közgyűlés elfogadta.

Az elnök a tanácskozás folytatását holnapra tűzte ki.

Dr. Korda Kálmán temetése.

Tegnap d. u. 4 órakor helyezték örök nyugalomra dr. *Korda Kálmán* holttestét a Sztaroveczky-utcai lakásából. A részvét impozánsan nyilatkozott meg az elhunyt orvos iránt a temetésnél, még pedig nemcsak a pályatársak, hanem Nagyvárad minden rangu társadalma részéről. A résztvevők nagy tömege nemcsak az udvart, hanem a halottas ház előtti utcázarszt is szorongásig megtöltötte. A Weiszlovits Adolf és fia czég diszkociái, valamint egy hosszú kocsisor az egész utca hosszát elfoglalták. A gyászoló család és rokonság nagy számu tagjain kívül ott voltak:

Pável Mihály gör. kath. püspök, *Laurán Ágoston* gör. kath. kanonok, *Zajnay János*, *Széchenyi Jenő* és *Fetser Antal* kanonokok, ott voltak továbbá: *Boócz Géza*, dr. *Bodor Károly*, *Botta Sámuel* gör. kath. esperes, *Butteán János*, *Bozóky Béla*, *Cseresnyés Albert*, *Czveck Kálmán*, *Darvassy Lajos*, *Déry János*, *Dús László*, *Frankó Endre*, dr. *Fráter Imre*, *Földessy Károly*, *Géczy Lajos*, *Gróza János*, *Gillreiner Adolf*, dr. *Grósz Albert*, *Hegedüs Géza*, *Harmathy Károly*, *Kelepecz Dezső*, *Komornyik Benedek*, *Kupár Rezső*, *Kertész Miksa*, *Kiss Elek*, *Kovács Béla*, *Lakatos János*, dr. *Magyary Géza*, *Mága János*, dr. *Mayer László*, *Medvigy Mihály*, dr. *Molnár Imre*, *Millye Gyula*, *Miskolczi Árpád*, *Nagy Márton*, *K. Nagy Endre*, *Novotny Alfonz*, *Papp Miklós*, *Papp Imre*, *Réz Mihály*, *Rozsly Géza*, dr. *Schweiger Ede*, dr. *Schiff Ernő*, *Stark Gyula*, *Szokoly Tamás*, *Száhlender Károly*, dr. *Szolcsányi Hugó*, dr. *Szöllösi Ernő*, *Török Károly*, dr. *Waldmann Márk*, dr. *Wallner Ödön* stb.

A temetési szertartást *Dencs János* cz. kanonok végezte. A halottas háznál a halottat dr. *Bodor Károly* bucsuztatta el kartársaitól a következő beszéddel:

Mélyen tisztelt gyászoló közönség!
Kedves kartársak!

A kegyelet megbizásából, az orvos-egylet és az országos orvosi szövetség nevében bucsuzunk tőled drága halott. Szívem mélyéig megrendülve állok a koporsó előtt. Nem az elmulás gondolata hoz reánk borot. Tudom én azt, hogy ez csak ut az ébredéshez! Az élet mozzanatai azok, melyek az orvos porhüvelyénél előttünk elvonulván, megindítanak. A nagy társadalom semmihez sem fordul nagyobb igénynyel, mint az orvoshoz, semmi működés nincs kevesebb arányban fáradoz-

saival, aggodásaival másokért, mint az övé. Egyszerűsége, szerénysége nem úgy tűnik fel, mint a nap felé zengő pacsirta igénytelen külseje: tudatlanságnak, élehetlenségnek jelzik s ha magasabb, előkelőbb helyzetbe jut, akkor sokaknak bántó a fény. A hangulatok e nehéz Kálváriáját átszenvedted elhunyt barátunk! Bölcseséggel és nyugalommal, mely a valódi orvost jellemzi.

Tudományos testületünkben az emlékbeszéd feladata lesz majd vázolni a szakembert, a jeles műőt, a kutató orvost, kinek tanulságos előadásai csak az alig multban is oly általános figyelem tárgyai voltak. Amit a szakma, amit a társaság veszít, azt pótolják az idők, de amit egy gondos, komoly, igazán egy perczig sem magának élő férfiban vesztettek övéi és barátai, ki pótolja ezt? Ilyen volt a mi halottunk, dr. *Korda Kálmán* s ezek a szelid, meleg tulajdonságok, hangzatos hírnél mennyivel értékesebbek! Az atyai szeretet és a jó barát odaadásának szelid fénye és melege maradjon meg mi közöttük tőled!

E fényben és szeretetben bocsásd meg ki mit vétet ellened, a hova térsz ama régiókban, melyekben örök szeretet és világosság — Isten veled!

A koporsót a püspökségi uradalom tisztikara vette fel s helyezte a halottas kocsira.

A koszorus kocsit a következő feliratu szebbnél-szebb koszoruk borították:

Szerető neje és gyermekei — felejthetetlen férj és apának.

A jó apának — Irén és Gyula.

A jó apának — Gizella és Henrik.

Mari, Margit és Frida — felejthetetlen testvér és nagybátyának.

Szeretettelvel kesergő Szuhányi-család — Utolsó üdvözlétül.

Kedves Kálmán bácsinak — utolsó üdvözlétül Samu.

A mi tisztelt házi orvosunknak — Schlauch Jozefin.

A nagyvárad i. sz. püspökségi uradalom tisztikara — szeretett tisztársának.

Rozsly Géza és családja — részvéte jeléül.

A biharmegyei orvos, gyógyszerész és természetudományi egylet és az országos orvosszövetség nagyvárad i fiókja — dr. Korda Kálmánnak.

Dr. Fráter, Bartha és Révész — részvétök jeléül.

Stark Gyula és Róza — halás szeretettel.

Utolsó üdvözlétül — a Géczy-család.

Szeretett házi orvosunknak — a Földessy-család.

Mély részvéttel — Bozóky Béla és családja.

Blanka, Piroska és Viola — Kálmánnak.

Drága kedves jó nagyapának — Ilala és Irénke.

Zilahy Lajos és neje — a legjobb sógornak.

Felejthetetlen igaz barátoknak — Badzey György.

A gyászoló család az ország minden részéből kapott részvét táviratokat, a többek között a következőket:

Jó házi orvosomnak és szeretett férjének elhunytá alkalmából mély fájdalommal tolmácsolása mellett küldöm benső részvéteimet. A jó Isten vigasztalja.

Schlauch bibornok.

*

Fogadja Nagyságod és az összes öszintén tisztelt gyászoló családtagok szivből eredő részvéteimet a kedves doktor elhunytá felett.

Pável Mihály.

*

A lesújtó mély gyász feletti részvéteimet fájó szivvel nyilvánítom.

Schlauch Jozefin.

*

Mély tisztelettel küldöm részvéteimet.

Velkeyné Schlauch Berta.

*

Fogadják igaz szivből jövő részvéteimet.

Velkey Pál.

*

Őszinte részvétellel vettük a gyászhirot.

Hoffmann-család.

*

Sulyos veszteségük alkalmából sziveskedjenek mindnyájuknak mély részvéteimet tolmácsolni.

Mayer.

UJDONSAGOK.

TAJÉKOZTATÓ.

Nov. 11., 12., 13-án Crysanthém-kiállítás a Bémer-téri czukrászda-helyiségben.
November 14. A szünügyi bizottság ülése d. u. 3 órakor a városház tanácstermében.
November 14. A halásztársulat értekezlete a vármegye-házán.
November 15. Sajtópör a törvényszéken.

* **Az Örökimádás temploma.** Az Örökimádás templomának központi bizottsága gyászünnepet tartott Erzsébet királyné emlékeztetere a katolikus körben. Az ünnepélyt szent mise előzte meg az egyetemi templomban, melyet *Osászka György* kalocsai érsek tartott. Az ünnepi emlékbeszédet *Vaszary Kolos* hercegprimás tartotta, mely a jelenlevőket mélyen megthotta. Utána *Wolafka Nándor* v. püspök a legméltóságosabb oltári szentség imáadására buzdította a jelenlevőket. Ugy az ünnepélyen, valamint az azt megelőző szt. misén jelen voltak a kir. család tagjai közül *Izabella, Augusta* főhercegnők, *József Agost* főherceg, kik a kath. kör nagytermében a főhelyeket foglalták el. Jelen voltak továbbá a miniszterek, főpapok, főrendek, mágnások. Nagy hölgyközönség, közte *Stáray Irma* grófnő, mindnyájan egyszerű dísznélküli fekete ruhában, fekete kappal.

* **Fáklyásmenet Nátafalussy Kornél**nak. A helybeli főgimnáziumnak a tanulói azon alkalomból, hogy *Nátafalussy Kornél* főigazgatót praelatusnak jelölték, a szeretetüknek és ragaszkodásuknak kifejezésül fáklyásmenetet terveznek szeretett főigazgatójuknak. A fáklyásmenet előkészületeit már megtették s ha csak valami nagy akadály közbe nem jön, azt vasárnap este meg is csinálják. — Hír szerint *Nátafalussy Kornél* állásában még megmarad ez iskolai év végéig s csak akkor fog eltávozni végleg Váradról.

* **A szünügyi bizottság ülése.** A szünügyi bizottságnak tegnap délután 5 órára hirdetett ülése a folyó közgyűlés miatt elmaradt, minthogy annyira fontos ügy került volna a bizottságban tárgyalásra, hogy lehetetlen volt azzal néhány perc alatt végezni. Az új gyűlés határideje f. hó 14-én d. u. 3 órára van kitűzve.

* **Udvari káplán kinevezés.** Ő Felsége dr. *Perálhoner* Antalt, a trieszti hercegpüspöki papnevelő intézet bibliai tudomány tanárát udvari káplánná nevezte ki.

* **Elnökválasztás a jogakadémián.** Alig néhány hete még, hogy meg volt a jogakadémián a választás s már ismét újabb választás lesz. A segély-egylet elnöke, *Bárdos Ödön* ugyanis egészsége helyreállítása miatt elutazott s miután távolléte hosszabb ideig fog tartani s az egylet elnök nélkül nem lehet, az elnökségről leköszönt. Az egylet tagjai a lemondást bizonyára elfogadják a gyűlésen s így újabb választás válik szükségessé. A választás hétfőn délután öt órakor lesz az akadémián. A választást *Medvigy Gábor*, az olvasókör elnöke fogja vezetni, mint korelnök. A jelöltségre két ko-

moly pályázó van s valószínűleg heves választás lesz. Az egyik jelölt a jelenlegi alelnök: *Frankó Endre*, a másik pedig *Olasz Béla*, a ki már az első választásnál is jelölt volt, azonban akkor a *Bárdos* javára visszalépett. Mind a két jelöltnek nagy a pártja s nem lehet tudni, hogy ki lesz az elnök.

* **A Mátyás-templom dísz feljárója.** A Mátyás-templom a maga egészében a millennium óta készen van, de hiányzik környékének művészi és a templommal összehangzó rendezése. Végre erre is rákerül a sor s most megkezdtek az *Albrech-utról* a templomhoz vezető dísz feljáró építését és a templom mögött elvonuló *Halász-bástya* rendezését. Az építkezés terveit *Schulek Frigyes* tanár készítette. A templom mögé a *Halász-bástya* végig arkádós építmény jön, melynek oszlopcsarnokai közt sétáló hely lesz. A bástyán kiszögellő részére pedig *Szent István* szobrát állítják föl, melynek mintája már készen van *Stróbl Alajos* műtermében. A nagyszabású munkálattal két év alatt készülnek el.

* **Crysanthém-kiállítás.** Ma veszi kezdetét a bémer-téri czukrászda helyiségben a crysanthém-kiállítás. Tegnap egész nap hordták a szebbnél-szebb crysanthémokat kosarakban a helyiségbe, hol azokat a kiállítók szerint egyes csoportozatokba állították föl. A czukrászda előtti kioszk rácsozatát apró nemzeti színű zászlócskák díszítik. A kiállítás három napon keresztül fog tartani. Megtekinthető 20 krajczár belépti díj mellett.

* **Gyalokay János temetése.** Vettük a következő felhívást: A kath. kör tagjait tisztelettel fölkérem, hogy megboldogult tagtársunk: néh. *Gyalokay János* temetésén, ma d. e. 11 órakor a gyászháznál (Apáca u. 395. sz.) minél tömegesebb számban megjelenni szivesek legyenek. Nagyvárad, 1899. nov. 10. *Dús László*, vál. alelnök.

* **Magvaszakadt főrendi család.** Báró *Sivkovich Fülöp* család fiágában a magvaszakadás esete állott be. A család esetleg élő fitagjait felhívják, hogy hat hó alatt jelentkezzenek, mert ellenkező esetben a magvaszakadást a főrendi családokról vezetett családkönyvben fel fogják jegyezni.

* **Gyűjtogatás bosszúból.** *Sályi* községben *Barna Tódor* háza minap éjjel porrá égett. A ház minden házi butortól és élelemtől üresen állott, és maga a ház biztosítva volt. A nyomozás folytán a csendőrök elfogták *Bugyi Mihály* sályi lakost, mert nagy a gyanu, hogy bosszúból ő velett tüzes csóvát a száraz szalmafedőre.

* **A »hier«** Élesden. *Élesden* most folynak a katonai szemlék és »jelen« jelentkezés nélkül szintén nem mulhatott el. A szemlélt *Humicza* kapitány vezeti, a ki a szemle megkezdése előtt figyelmeztette a legénységet, hogy csak a »hier«-rel való jelentkezést fogadja el. Ennek daczára *Fekete István* közlegény nagy féltékenységgel kibökte:

— Jelen!

A második pillanatban azonban, a midőn, a kapitány haragos arczát látta, könyörgőre fogta a dolgot s kérte a kapitányt, hogy ne büntesse érte.

— Annyit hallottam már instálom »jelen«-t, hogy szinte rá áll már a szám!

A kapitány megkönyörült a magáról »megfelekedezett« legényen s nem büntette.

* **Mit fizetnek az italmérők?** Nagyvárad város polgármestere részéről ezennel közhírré tétetik, miszerint az állami italmérési jövedékre vonatkozó 1899. évi XXV. t.-cz. végrehajtása iránt a 64758/99. számú pénzügyminiszteri rendelettel kiadott utasítás 17. §-a értelmében Nagyvárad város területén ital-

méréssel foglalkozó felek összeírási jegyzéke és az ezen felek által 1900. évi január hó 1-től fizetendő italmérési illeték összegekre vonatkozó javaslat a városház közigazgatási kiadóhivatalában folyó évi november hó 14-től november hó 22-ig terjedő 8 napi közszemlére kitétetik. Miről az érdekelt felek azzal értesítettek, hogy a javaslatot a fennebb jelzett helyen és határidőben a hivatalos órák alatt nem csak megtekinthetik, hanem az abban kitüntetett forgalmi adatokra nézve az engedélyesek bármelyike, sőt a létező ipartársulatok és kereskedelmi testületek észrevételeket tehetnek, mely észrevételek mindig írásban nálam nyújthatók be. Nagyvárad, 1899. november hó 9-én. Dr. *Bulyovszky József* polgármester.

* **Távíratokozók figyelmébe.** A m. kir. posta- és táviratigazgatóság a táviratok elvessése és elferdítése elleni védekezés tárgyában a következő figyelmeztetést teszi közzé: »Az államkincstár a Táviratüzleti Szabályok 6-ik §-a értelmében nem vállal felelősséget és jótállást azon károkért, melyek a táviratok elvessése, elkésése vagy elferdítése következtében támadhatnak Gondoskodott azonban arról, hogy a táviratozó közönség táviratainak kézbesítéséről a czimzett hozzájárulása nélkül meggyőződhessek, illetve táviratát az elferdítés ellen biztosíthassa. Minthogy e módozatokat a nagy közönség, mint a tapasztalat mutatja, nem igen ismeri, azokat a közönség érdekében alább közöljük. 1. Ha a táviratot küldő egyén arról akar meggyőződést szerezni, hogy távirata tényleg kézbesített-e, ezt kétféle módon érheti el. Nevezetesen kaphat erről értesítést távirati uton vagy postán. Előbbi esetben táviratának czime elébe »PC« jelzöt ír és a távirati értesítésért 10 szava távirat díjának megfelelő összeget fizet; utóbbi esetben pedig a czim elébe »PCP« jelzöt ír és a postai értesítésért 25 krt fizet. 2. Ha táviratát az elferdítés ellen kívánja biztosítani, a czim elébe »TC« jelzöt ír, mely esetben távirata tartalmát az összes kezelő hivatalok egymás közt összeolvasás által egyeztetik. Az összeegyeztetésért az eredeti távirat díjának 1/4 részét kell fizetni.

A mócsai emberkinzás.

— A tárgyalás IV. napja. —

Ugyanazzal a közönséggel telt meg ma is a komáromi törvényszék tárgyaló terme, a mely kezdettől fogva élénk figyelemmel kíséri a tárgyalás minden mozzanatát. Ügyvédek, bírák, városi és megyei hivatalnokok, vidéki és helybeli notabilitások foglalják el a padsorokat. Fent a karzaton válogatott toillettek, tollas kalapok tarkítják a tárgyaló terem képét. A szép nem szilárdan tart ki s feltűnően érdeklődik, mi fog történni azzal a szelid arczu szöke uri emberrel, a ki mint szolgabíró előnyös pozíciót biztosított magának Komárom-megye társas életében. De kíváncsiak arra is, hogy védelmezi meg magát Gida bácsi — mert így hívták a számvevőt — azzal a sulyos vádakkal szemben, a melyet a tárgyalás kezdetétől fogva a panaszosok reá olvasnak és szemébe mondanak.

A tárgyalás eddigi adataiból ítélve lehetlennék tartjuk, hogy a vádlottak kibujnak a büntető igazságszolgáltatás sujtó keze alól. Óráról órára sulyosabban nehezedik a borzasztó vád vállaikra. Intelligens uri emberek — akik mint tanuk szerepelnek — erősítik meg vallo-másaikkal a vádat. Olyan emberek a kiknek nem áll érdekükben, hogy valótlanúságot mondjanak. Tegnap az orvos, ma egy pénzügyi tisztviselő eskü alatt vallotta be, hogy bizony a panaszosok vádjá nagyon is alapos.

A mai tárgyalás is mint rendesen 9 órakor vette kezdetét. Az elnök apróbb jelentései után először *Sárosi János* pénzügyigazgatósági tisztviselőt szöcskötta be az elnök. *Sárosy* ugyanis a pénzügyigazgatóság küldötte ki annak idején *Mócsára*, hogy ott az adóügyeket illető pénztári rovincsolást tartson.

Elnök: Ön abban az időben, a mikor a vádbeli cselekmény történt, *Mócsán* volt. Mit csinált és mit látott vagy hallott?

Sárosy: Én a pénzügyigazgatóságtól, a rovincsolással voltam megbízva s egész nap az irodában dolgoztam. A panaszosokat az irodá-

val szomszédos szobában vallatták. Azt nem láttam, hogy bárkit is kioztak volna, nagy jajgatást azonban többször hallottam a szomszéd szobából. Azt láttam, hogy a szolgabíró néhány vádlottat nagyon felpofozott. A letartóztatott embereket is volt alkalmam látni. Ezek nagyon panaszkodtak, hogy a szolgabíró és a számvevő megkínosozta őket.

Elnök: Sérüléseket látott-e a letartóztatott egyéneken?

Sárosy: Igen, mindegyiken súlyos külső sérülés nyomai voltak láthatók.

Elnök: Ki vezette a vallatást?

Sárosy: (Habozik.)

Elnök: Kérem feleljen a kérdésemre.

Ezután keresztkérdéseket intéz Sárosyhoz.

Sárosy: Bevallom, hogy a vallatást nem a csendőr őrmester, hanem Szabó szolgabíró vezette.

Most Máté Ferencz kisbíró kihallgatása következett.

Elnök: No hát mondja el Máté Ferencz, mit tud. Ugy tudom, hogy maga volt az, a ki Vurcz Bélát farkasguzsba kötötte.

Máté: A mikor Vurcz Bélát behozták a község házához, Molnár Gedeon számvevő rám parancsolt, hogy Vurczot farkasguzsba kössém. En ezt, mert meg is fenyegettek, megselekedtem. Molnár ezután egy vastag botot vett elő és azzal folyton ütötte Vurcznak a meztelen talpát. Megparancsolta nekem is, hogy én is üssem. Én azonban nagyon sajnáltam a szegény embert és nem akartam ezt megselekedni és a mikor Molnár elfordult, kiszaladtam a szobából s többet nem is jöttem elő — elbujtam.

Azt is láttam, hogy Varankát is ütötte és verte a számvevő.

Elnök: Hát még mit látott?

Máté: Hát még láttam Varankát és Ferenczyt guzsba kötve.

Elnök: Tudja-e azt, hogy enni kaptak-e a panaszosok.

Máté: Annyit tudok, hogy öt nap alatt csak egyszer kaptak enni.

Az elnök ezután szembesíti a kihallgatott tanut Szabó szolgabíróval és Máté számvevővel. Ezek szemébe mondják tanunak, hogy nem mondott igazat.

Következik azután Süveg Pál, a másik kisbíró kihallgatása.

Elnök több kereszt kérdést intéz a tanuhoz, mire ez bőbeszédűséggel elmondja a következőket:

Azt tiszta lelkiismerettel bevallom, hogy a szolgabíró és számvevő nemcsak nappal, de éjjel is vallatták a letartóztatott embereket. Azt nem láttam, hogy kiozták volna őket, ezt csak onnan tudom, mert a letartóztatottak sirva és keservesen panaszkodtak, hogy ütik, verik őket és enni nem adnak nekik.

Elnök: Azt tudja-e mikor kaptak enni?

Süveg Pál: Tudom. Ha jól emlékszem, a harmadik vagy negyedik nap.

Ügyész: Jajgatást vagy lármát hallott-e a vallatott szobából?

Süveg gondolkozni látszik, mire az ügyész kereszt kérdésekre fogja.

Hát kérem igen is, hallottam saját füleimmel, a szomszéd szobába, a hol vallatták őket, nagyon jajgatnak és ordítanak és bizony sirást hallottam kihangzani.

Általános mozgás támad a hallgatóság között, a mikor a teremőr a következő tanut, Schneider csendőr-őrmestert szólította be. — Schneider József azóta már kilépett a szolgálatból s most civil ruhában jelent meg a tárgyaláson.

Elnök: Mondja meg, ki vezette a vallatást!

Schneider: A vallatást Szabó szolgabíró vezette. Én csupán parancsait teljesítettem, mert ilyen alkalmakkor, a mikor közigazgatási tisztviselő vezeti a vizsgálatot, a csendőr neki alárendelt közege.

Elnök: Arról mit tud, hogy a letartóztatott egyéneket bántalmazták vagy kiozták volna?

Schneider: Lehet, hogy néhány pofont kaptak, de kiozni nem kiozták őket.

Az elnök ezután több keresztkérdést intéz Schneiderhez, a melyekre ez észrevehetőleg rosszakaratból kitérőleg válaszolt. Nem akar semmire sem visszaemlékezni.

A tárgyalás folyik.

A transzváli háború.

London, nov. 10. A Reuter-ügynökségnek jelentik Eastcourtból 6-iki kelettel: Ide az a megbízható hír érkezett, hogy Colenso a búrok kezében van.

London, nov. 10. Salisbury a lordmayorbanketten mondott beszédében megköszönte a fogadást, a melyben részesült és azután ezeket mondta:

Még soha sem válaszoltam ebben a teremben felköszöntőre olyan körülmények között, a melyek feljogosítottak volna, hogy oly bizalommal appelláljak rokonszenvekre, mint a közügyek mostani állása mellett.

Mielőtt ezt a pontot érintem, a mely valóban az egyetlen, a melyről valamit hallani nagyon érdekükben áll, kötelességem megmondani, hogy más nemzetekhez való viszonyainkban ez az egyetlen momentum, a melyre az aggodalom vagy a kétség valamely kifejezése vonatkozhatik. Régióta és különösen néhány év óta állandóan erősödött viszonyunk és benső érzelmeink az Atlanti-Oceán túl lakó rokonnaink iránt és noha sem mi nem avatkozunk bele az ő világrészük ügyeibe, sem ők a mi kontinensünk ügyeibe, mégis mindenkor rokonszenvre és meghallgatásra számíthatunk náluk, a kik velünk az emberiség haladásának nagy hivatásában osztoznak. De önök talán azt hiszik, hogy tulságosan bizom, ha azt mondom, hogy az európai kontinensen nem kell bonyodalmaktól tartanunk.

Salisbury itt rámutatott a külföldi sajtó szenvedélyes hangjára és azt mondta:

Nem hiszem, hogy a tényállás megítélésének ez az iránya befolyásolja az idegen államok lakosságát és egészen bizonyos vagyok felőle, hogy kormányait nem befolyásolta. A szónok azután mint a jelen idők örvendetes jelenségét kiemelte az Egyesült-Államokkal való szerencsés viszonyt és azt a rokonszenvet, a melyet Anglia az Egyesült-Államoknak néhány olyan problémához való közeledését nézi, a melyeket Angliának magában kellene megoldania. A legnagyobb rokonszenvennel viseltetik Amerika legutóbbi ellensége, a spanyol monarchia iránt is és reméli, hogy ebből a háborúból áldás fog fakadni és ebben a régi, rendkívül érdekes birodalomban föl fog virágozni az erőles és a kultúra.

A dél-afrikai harctéren tanusított hősiesség és vitéség fényes példái, a melyekre azonban árnyékot vet a sok veszteség. Ha a jövőbe próbálna pillantani, profétiákba kellene bocsátkoznia. Nem beszélhet Wolsley jelenlétében a legutóbbi hadi eseményekről, de rosszálja a kritikát és az alaptalau állítást s visszautasítja azt a vádat, hogy az angol kormány katonai előkészületei hiányosak voltak. Az az állítás, hogy egy erős nemzet megtámadott egy gyöngye nemzetet, helytelen. Minthogy a háboru kezdete óta öt-hat hét telt el az angol haderő zömének a harctéren való megjelenéséig, inkább azt lehetne mondani, hogy az angol gyöngye nemzet, a mely egy erős nemzettel küzd. A háborut nem Anglia valamely követelése idézte elő. Anglia visszavonta már követeléseit akkor, mikor Transzvál ultimátumot küldött. A baj forrása a szerencsétlen 1881-iki és 1884-iki egyezményekben van, a melyekben Anglia egy iránta nyilvánvalóan ellenséges közületnek azt a korlátlan jogot adta, hogy hadiszereket halmozzon föl Anglia ellen. Salisbury azután arról beszélt, milyen kedvezően ítélük meg más nemzetek azt a nyugalmat, a melylyel Anglia a vereségekről szóló híreket fogadta. Valószínű, hogy az angoloknak a segítő csapatok megérkezéséig vissza kell majd vonulniok natali hadállásaikból. Nem akar semmit sem jóvendőlni, de a britt katonákba vetett bizalma határtalan. Azután az európai sajtóban itt-ott felmerült különös állítások ellen fordult és gunyosan beszélt arról a ráfogásról, hogy a háboru célja kapzsi lordok vágyainak kielégítése, a kik Transzvál aranyára és gyémántjára áhítoznak.

Salisbury azután az idegen beavatkozás kérdésével foglalkozott és azt mondta, hogy senkit sem akar megerősíteni abban a hitben, hogy a konfliktus ilyen módon fog befejeződni.

London, nov. 10. A Timesnek jelentik Laurence Marquezből 6-iki kelettel: A Delagoa-öbölben sok titkos rendőr van, akik tudósításokat szereznek be az angol csapatok mozdulatairól.

A Delagoa-öböl és Pretória között a táviródrót nem vágták el, hanem a vihar tépte el.

London, nov. A londoni ujságok jelentése szerint Wolwichba és Devonportba hivatalos parancs érkezett egy ostromágyu-telep azonnali mozgósítására. (M. T. I.)

London, nov. 10. Hivatalosan jelentik, hogy a Persia csapatszallítóhajón volt csapatokat a hajó megrongálása miatt a Goth hajóra szállítják át, a mely e hó 14-én indult el Southamptonból.

London, nov. 10. (Saját tud. táv.) Az első ezer angol katona a Fokvárosba érkezett s azonnal tovább mentek Durbánba, a hová vasárnap érkeznek meg. A jövő hétre várt csapatok feladata Ladysmith felszabadítása lesz.

Berlin, nov. 10. Reichenstein báró vezérkari őrnagy, ki legutóbb a bécs-berlini távlovaglásban magát kitüntette, megvált a német hadseregtől s a búrokhoz lépett át, a hol fontos lovassági parancsnokságot kap.

Magyar ember a búrok hadseregében

Bpest, nov. 10. (Saját tud. táv.) A búrok jól indult küzdelme egy magyar embert is a búrokhoz csalogatott. Diószeghy Sándor albertirai földbirtokos, ki a múlt évben a görög katonaság sorai közt harcolt, elment a búrokhoz harcolni.

IRODALOM.

A század alkonyán. Elmélkedések a katolikus egyházzal és az emberi társadalomról Dr. Schneider C. M. Német műve után fordította Adjtus Secundus. A katolikus egyház a tizenkilencedik század befejezése alkalmából ünnepeket rendez a világ Megváltójának tiszteletére. Valamint este a letűnt nap műveit, egy a tizenkilencedik század alkonyán ezt az egész nagy időszakot mindazzal, ami abban történt: a világ Megváltójának ajánljuk fel s az ő áldását kérjük a kezdődő új korszakra.

Az egyház hívó gyermekeinek nagyon sok okuk van arra, hogy Isten iránti hálával tekintsenek vissza a tizenkilencedik századra. Bátoran emelhetik föl fejüket és szívbéli vigasztalással léphetnek át az új évszázad küszöbén. A század alkonyán békével teljes fenségben áll a katolikus egyház és vonja magára a bámuló világ tekintetét.

Az emberi társadalomról általában ez nem mondható. Elvitázhatlan ugyan, hogy századunk nagy vívmányokat mutathat fel, ámde az is tagadhatlan, hogy ugyanezen század vészhozó gyümölcsöket érlelt meg. A nemzetek belsőben békélenség dul; az osztálykülönbség jobban uralkodik, mint valaha; a közügyek iránt való érdeklődés tűnőfélben van; kevélység és féktelen önzés üli diadalát; a földi élet folyásában tapasztalható bizonytalanság örökös nyugtalanságot okoz; szociálisztikus, pesszimiztikus hangulatot találunk a társadalom majdnem minden rétegében.

Mindenütt mutatkozik hiánya és szüksége az egyház azon működésének, melyet isteni alapítójának megbízásából az egyház mindenkor az emberek örök üdvösségére és földi jólétére érvényesített, valahán, szor csak lehetséges volt az neki.

A katolikus egyház tehát a társadalomban tapasztalható zavarokkal szemben méltán hivatkozik a jelen században is tanusított saját dicsőséges előhaladására. Ezen dicsőséges múltjára hivatkozva méltán várja édes gyermekeitől a hozzá való ragaszkodást, mostoha gyermekeitől pedig, hogy szerető anyai keblére siessenek.

Ezen eszmék képezik alap gondolatát dr. Schneider C. M. művének, melyet a század alkonyára összeállított.

A magyar fordítás úgy van alakítva, hogy az egyes elmékedések nem csupán nyilvános beszédek gyanánt mondhatók el, hanem *magányos olvasmányoknak* is alkalmasak. Egyrészt végfonalul szolgálnak nyilvános beszédek elmondására akár a szószéken, akár a szószéken kívül; másrészt azonban elmékedő olvasmányt képeznek, melyből az olvasó a tizenkilencedik század alkonyán rendezett ünnepek jelentőségét megértheti.

A műnek magyar kiadása husz-huszpöt nagy ivre fog terjedni. Ára *fűzve 2 frt, kötve 2 frt 40 kr.*

Megrendelhető *Adjutus Secundus* áldozópap címén Szatmáron.

TANUGY.

Érett kadétek.

Bármily büszke volt is a hadsereg a maga egyenruhájára, volt valami, a mit irigyelt a szegény civiltől: azt a papirdarabot, mely hivatalosan bizonyította a tulajdonosáról, hogy: *érett*. Nemrégiben szó volt róla, hogy a hadapródiskolák végbizonyítványát az érettséggel egyenrangúnak fogják venni. Ez az eszme azonban olyan tulzolt követelésnek bizonyult, hogy le kellett mondani a megvalósítás reményéről. A helyett most Wlassics miniszter 3660. sz. a. körrendeletben szabályozta a kérdést, melynek értelmében:

1. a honvéd-főreáliskola osztályaiból kiégszítő vizsga mellett föl lehet lépni a középiskola megfelelő magasabb osztályaiba;

2. a honvéd-főreáliskola III. évfolyamának elvégzése után a reáliskolai érettségi vizsgálat letehető, ha előzőleg a jelölt *bölcsészeti előtanból* (és másból nem) az osztályvizsgálatot kiállotta. A körendelvény megadását a miniszter magának tartja fenn.

Eddig a rendelet.

Első tekintetre méltányosnak látszik s az első pont ellen nem is lehetne kifogást tenni, ha a honvéd-főreáliskolának (osztrák kaptára készülvén) nem három évfolyama lenne és ha nem lenne ott a második pont. A rendelet értelmében u. i. a III. évfolyamból, mely megfelel a civil reáliskola VII. osztályának, »kiégszítő vizsga alapján« fölléphet az ifju a VIII. osztályba; de ugyanakkor, ha kedve van egy évet megnyerni, egyszerűen levizsgázik a bölcsészettől, a miből különben is fölötté csekély adagot kell beszédeni s mehet megérni. Természetes, hogy senki sem lesz bolond, a sokkal nagyobb terjedelmű felvételi vizsgával vesződni s még egy évet a padokban tölteni, mikor sokkal könnyebben is elérheti célját s még egy évet is megnyer.

És ebben rejlik a rendelet sérelmes volta. Így az az ifju, a kit 3, vagy ha katonai alreáliskolából került a honvéd-főreáliskolába, 7 éven keresztül kizárólag katonai szempontok szerint, jövődő katonai hivatásának megfelelően neveltek, a kinél tehát a polgári tudományok a kiképzésnek csak mintegy szükséges hátterét adják meg, hiányos képzettségű daczára egyszerűen lefözi polgár-kortársait, mert kevesebbet tanul, kevesebből tesz vizsgát és mégis előbb jut célhoz. Hogy ez mit jelent arra a pályára nézve, melyre ilyen könnyű szerrel jutott az illető, nem nehéz elképzelni.

Nem azt kívánjuk, hogy az ifju előtt, a ki talán nem is saját akaratából lépett a katonai pályára, a polgári pályák zárva legyenek. Hanem igenis hotározottan sérelmesnek, sőt az általános művelődés szempontjából éppen visszsaesésnek tartunk minden olyasforma könnyítést, mely a fenti renndelethez hasonló előnyöket biztosít a kevesebb képzettségnek az alapos tanultság felett.

Maguk katonáék adják erre a legjobb példát. Ha u. i. az önkéntes ténylegessítettnek akarja magát, nem elég még csak *kiegészítő vizsgát* sem tennie. Le kell annak vizsgáznia a hadapródiskola összes tárgyaiból azok egész terjedelmében. Miért ne lehetne nekünk éppen így eljárni a katonanövendékekkel szemben?

Quod uni instum, alteri aequum. R.—r.

A tanítók körének gyűlése. Vettük a következő meghívót: A nagyváradi tanítók körének tagjait a kör helyiségében ma d. u. 5 órakor tartandó közgyűlésre tisztelettel meghívom. A közgyűlés tárgysorozata: 1. Titkári jelentés. 2. A tisztikar és választmány megválasztása. 3. Pénztári vizsgáló bizottság jelentése. 4. Jövő évi költségvetés. 5. Esetleges indítványok. Nagyvárád, 1899. nov. 10. *Stark Gyula*, elnök.

REGÉNY-CSARNOK.

A Morva-falu madonnája.

— Kőbányai emlékeimből. —

Irtá: Kontur Béla 9

A kotillon során a tánczosokat egy, a morva sást (morawska orlice) ábrázoló aczélmelltűvel, a hölgyeket pedig ugyanilyen broszal lepték meg. Az emléktárgyon finom vésettel az eljegyzés történelmi dátuma állott: 1897. június 29.

Báلكirálynőt annyi szép morva nő között nehéz lett volna váiasztani. A Morva-falu madonnája mellett általános elragadtatás tárgyai voltak: Angyalossy Sándorné, a ki igéző nyári toalettjében hasonlított egy görög istenasszonyra, azután Kayser Bálintné, Zipserné-Mayer Olga (Prés Andor nővérenek a leánya, kitűnő csárdás-tánczosnő), Fejes Ákosné, egy fehérvallu, feketeszemű, vereshaju menyecske, Hruby Anna és Bozsenska, a menyasszony unokanővérei . . .

* * *

A gyárnak Kőbánya felé tekintő kapuján, melyen a munkásokat szokták bebocsátani, egy halvány fiatal ember lépett be. A kapus megszólította:

— Rég láttam, Apágyi ur! Olyan rossz szinben van. Beteg?

— Az voltam. Árpay művezető urat keresem.

A vasöntődében van. Ott ma, kérem, dolgoznak, mert hidalkatrészeket kell önteneni. Oh, az arpai tekintetes ur nagyon jó orvoságokat tud készíteni. Ő gyógyította ki a feleségemet is az ideglázból. Rozsszemet forró vízbe áztattott s aztán átszürte s egy czitromot facsart bele, abból éhomra egy pohárral kellett elfogyasztania . . .

— Istennek ajánlom, — mondá Rezső és odább ment a vasöntőde felé.

A vasöntőműhelyben három átolvasztó kemence álldogált, de üzemben egy volt csak.

A ventilátor fuvókái bugtak s egy bata-képű napszámos a szemlélőlyukon leste, hogy a medence mikor telik meg egész a fuvókaszig olvadt anyaggal: vassal és salakkal. Azután a salaknyíláson kibocsátotta a salakot, de nem egészen, hogy a nyerendő vasnak legyen takarója, föle . . .

Öcskös oda állott az átolvasztó pest elé, a hol, mint mondottam, a napszámos azt leste, hogy mikor kell átbökni a tűzálló agyagot . . .

A kemence bedugott szája előtt egy nagy kád állott, lehetett olyan, mint egy fürdőmedence. A kád hatalmas szemű lánczokon a futó daruval volt összeköttetésben . . .

Rezső Árpay Nep. János művezető ur után tudakozódott, mire a munkás mondotta, hogy följebbvalója átment Présnek fűszerüzletében egy pohár gugyi végett . . .

— Küldjön érte valakit, — mondá Rezső s a morva rögtön küldött egy inas gyereket. (Az is morva volt.)

— Hány óra van? — kérdé Rezső Benyák alművezetőt . . .

— Félhatra jár . . .

A munkás érkezettnek látta ezt a pillanatot, hogy a tűzálló agyagot egy vashoroggal átbökje. A következő pillanatban szemvakító karvastag ércsugárban okáda a kemence a folyékonyvá lett négy, olykor hat vegyértékű elementumot.

(Vége köv.)

TAVIRATOK.

Személyi hírek.

Bécs, nov. 10. Klotild főhercegnő tegnap este 10 órakor egy napi itt időzés után visszatért Alcsuthra.

Fülöp orleánsi herceg, a ki október 28-án reggel Walterskirchenbe utazott, tegnap este ismét Bécsbe érkezett és ma reggel feleségével, Mária Dorottya főhercegnővel Alcsuthra utazott. (M. T. I.)

Szell az osztrák valutabizottságról.

Budapest, nov. 10. (Saj tud., táv.) *Szell* Kálmán miniszterelnök egy ujságíró előtt kijelentette, hogy az osztrák valutabizottság határozata kinosan érintette, de azért ezen határozatot a magyar kormány nem tekinti a viszonság megsértésének s elvárja az osztrák kormánytól, hogy megtalálja a módját, hogy szerződéses köteletségének eleget tegyen.

Budapest, nov. 10. A szabadelvű klubban ma élénken tárgyalták az osztrák valutabizottság határozatát, melyet most a kvótakérdés idején szerencsétlennek tartanak. A hangulat igen kedvezőtlen. Általános nézet, hogy mivel az osztrák kormány a kiegyezésben vállalt kötelezettségeinek nem képes megfelelni, botor könnyelműség volna a kvótát bármely rekompenzáció idejében legcsekélyebb mértékben is emelni. (B. H.)

Az osztrák botrányfészek.

Budapest, nov. 10. (Saját tud. távirata.) A Reichsrath mai ülésének befejezése előtt *Koerber* belügyminiszter felállott, hogy feleljen a holeschani ügyben felhozottakra. Erre az összes csehek felemelkedtek s a miniszterre rohantak. Erre irtózatos lárma, szitkozódás keletkezett. Valamennyi német szemberohan fölemelt ököllel. Már-már verekedés támad, mikor az elnök az ülést hirtelen berekeszti.

Bécs, nov. 10. (Saját tud. táv.) A Reichsrathban újra megnyitott ülésen a belügyminiszter folytatja beszédét, de a csehek folyton kiabálják: — Hazugság, szégyelje magát. Azelőtt rend volt Morvaországban, ma gyilkolnak. Czudarság, haramiák.

E közben *Rohzbacher* és *Brzeznovszky* ifju cseh ütlegelik egymást. *Kathrein* a verekedők közé rohan és szétválasztja őket. Az ülést újra felfüggesztik s a miniszterek folytonos fűtyülés és abczugolás közt nagynehezen kimenekülnek.

Az ülést *harmadszor* is megnyitják s a belügyminiszter ekkor beszédét végre befejezi. Ezután *Schneider* antiszemita be akarja a vérvádat bizonyítani.

Straucher: Ez alávalóság!

Bielohlavek (Straucherhez): Maga a legocsmányabb zsidó, akit ismerek!

Straucher (vissza): Hazudik gazember!

Bielohlavek: Felpofozom, hogy a foga kiesik!

Schneider (Straucherhez): Kuss zsidó!

Schneider ezután elmondja, hogy egy vendéglőben hallotta: Adjon egy korsó sört és egy pohárka keresztény vért. Óriási derűtség közt előszed egy talmudot és zsidó nyelven olvas belőle.

Török dolgok.

Konstantinápoly, nov. 10. A szultán nagy pénzbeli ajándékot adatott át a nagyvezérnek, hogy kifejezze részvétét azon a sulyos

csapáson, amely a nagyvezért fia meggyilkolásával érte.

A pénzügyminiszterium tegnap az egyes kormányzati ágak állami tisztviselőinek hét hónap óta hátralékos fizetésükre egy havi fizetést utalványozott ki. (M. T. I.)

NYILTTER.

Ma és minden szombaton zene mellett

Nagy disznótor!

Harsányi Sándor

Bazár-vendéglős.

KÖZGAZDASÁG.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántúl« eredeti távirata. —

Értéktőzsde.

Budapest, november 10.

Az irányzat csendes.

Osztrák hitel	368.30
Magyar hitel	372.75
Allamvasut	339.—
Rimamurányi	320.—
Magyar jelzálog	183.50
Salgótarjáni	341.—
Wagon-kölcsön	623.—
Villamosvasut	225.—
Magyar leszámítoló	251. 1/2
Iparbank	104.25
Budapest közuti	342.50
Kereskedelmi	101.50
Délivasut	65.08

Határidők.

Budapest, november 10.

Gabona. Gyenge.

Buza októberre	8.11
Buza áprilisra	4.92
Uj tengeri	6.53
Rozs okt.	5.12
Zab okt.	—
Káposzta, repeze, aug.	—

Készáru 25,000 mm. változatlan.

Érték. Javult.

Bécs, november 10.

Osztr. hitel	368.75
Magyar hitel	373.25
Allamvasut	331.—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1899. november 10-én.

Magyar aranyjárdék 4%	116.50
Magyar koronajárdék	95.—
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 1/2%	120.—
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 1/2%	100.—
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	118.50
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	94.25
Italmérségi jog megváltási kötvény	99.—
Horváth-szlavón földterhermentesítési kötvény	96.—
Magyar nyereség-sorsjegy-kölcsön	163.—
Tiszaszabályozás és szegedi sorsjegyek kölcsön	138.—
Osztrák járadék papírban	99.60
Osztrák járadék ezüstben	99.25
Osztrák járadék aranyban	117.25
Osztrák korona járadék	99.75
Osztrák államsorsjegyek	135.56
Osztrák magyar bankrészevény	900.—
Magyar hitelbankrészevény	373.25
Osztrák hitelintézeti részevény	369.20
Párisi vista	331.50
20 frankos arany (Napoleon'or)	9.57
Németbirodalmi márka	120.65
London vista	47.90
20 márkás arany	14.77

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

A társulat csak még rövid ideig marad Nagyváradon

HENRY CIRCUS

Nagyváradon, a Nagy-piacz-téren.

Ma, szombaton, november hó 11-én

Este 8 órakor

Nagy disz- és jutalom-előadás

a közkedvelt és hirneves Jockey-lovar

Monsier ALFRED LOYAL

részére különösen válogatott műsorral.

A jutalmazandó mint kitünő Jongleur nyergeletlen lovon.

A hármas ugró iskola, lovagolja Monsieur Charles Loissett.

A jutalmazandó mint kitünő Jockey Az amerikai gyorsfényképész csak egy perc

Komikus jelenet Dummer Auguszt (Mr. Berker által Henry igazgató ujonnan idomított lovával.

Trapez volant

nagyszerű egyensúly mutatványok Miss Blanche és Signor Náva által.

Párisi élet nagy balett, táncolja a balettkar és 10 ur.

MISS BIANCA a kecsesodronyművész nő fellépte.

Brothers Castagna zenebohócok.

15 Behóc 3 August

Az elrabolt menyaszony

Nagy némajáték a magyar népeletből, rendezve Henry igazgató által 6 képben előadja az egész társulat.

- I. kép: Aratási ünnepély.
- II. » A megakadályozott éjjeli zene.
- III. » A cigányok között.
- IV. » Eljegyzési ünnepély a falun.
- V. » A cigánytáborban.
- VI. » A cigányok üldözése.

Az előforduló táncokat Dessery ballet-melternő tanította be és táncolja az összes ballet személyzet.

6-ik képben nagy verseoyugratás a legjobb ugrólovakkal több hölgy és ur által.

Helyárak: Zártszék 1—3-ik sorig számozva 1 frt. I. hely 80 kr., II. hely 50 kr., karzat 25 kr. Katonák őrmestertől lefelé és gyermekek 10 éven alul vasár- és ünnepnapok kivételével fizetnek: Helyárak: Zártszéken 50 kr., II. hely 30 kr., karzat 20 kr.

Részletes műsor 10 krért este a jegyszedezőknél kapható.

Jegyek előre válthatók Pauker Dánielnél l'olnap, szombaton este 8 órakor nagy előadás

Számos látogatásért esd mély tisztelettel

Henry, tulajdonos és igazgató

VASUTI MENETREND.

Érvényes 1899. évi október 1-től.

Nagyvárad—Belényes—Vaskóh.			Vaskóh—Belényes—Nagyvárad			Nagyvárad—Gyoma			Gyoma—Nagyvárad.		
	V. v.	Sz. v.		Sz. v.	Th. v. sz. sz.		V. v.	Sz. v.		Sz. v.	V. v.
Nagyvárad ind.	3 50	2 40	Vaskóh ind.	4 30	2 —	Nagyvárad ind.	5 50	2 37	Gyoma ind.	3 40	2 00
V.-Velenceze »	4 05	2 51	Lunka-Rézbánya »	4 42	2 43	Ósi »	6 09	2 51	Déva-Ványa »	4 37	3 03
Félix-Fürdő »	4 32	3 13	Szudrics »	5 09	3 12	Uj-Palota »	6 24	3 05	Körös-Ladány »	5 13	4 12
Kardó »	4 50	3 27	Belényes »	5 37	3 52	Gyires »	6 41	3 17	Szeghalom »	5 40	4 23
Magyar-Gyepes »	5 50	4 17	Sonkolyos »	5 58	4 15	Körösszeg »	7 02	3 36	Vésztő »	6 12	5 02
Tasádfő »	6 07	4 31	Belényes-Ujlak »	6 10	4 27	Szakál »	7 39	4 05	Kót »	6 38	6 95
Drák-Cséke »	6 30	4 45	Eoz »	6 19	4 37	Nagy-tóti »	7 55	4 21	Iráz »	6 52	6 26
Magyar-Cséke »	6 50	4 55	Sólyom »	6 35	4 58	Komádi »	8 25	4 32	Komádi »	7 10	7 59
Dused »	7 05	5 12	Gyanta »	6 56	5 19	Iráz »	8 42	4 49	Nagy-tóti »	7 22	7 15
Szombatság-Rogozollód »	7 46	5 47	Hollód »	7 10	5 —	Kót »	9 19	5 14	Szakál »	7 48	7 42
Gyanta »	7 58	5 58	Szombatság-Rogoz »	7 31	6 03	Vésztő »	9 44	5 32	Körösszeg »	8 11	8 19
»	8 38	6 36	Dused »	7 55	6 34	Szeghalom »	10 34	6 13	Gyires »	8 33	8 33
»	8 53	6 50	Magyar-Cséke »	8 07	6 49	Körös-Ladány »	11 —	6 31	Uj-Palota »	8 47	8 56
Belényes-Ujlak »	9 05	7 01	Drág-Cséke »	8 26	7 17	Déva-Ványa »	12 03	7 21	Ósi »	9 03	9 19
Sonkolyos »	9 18	7 13	Tasádfő »	8 40	7 33	Gyoma érk.	12 45	8 06	Nagyvárad érk.	9 20	9 34
Belényes »	10 04	7 47	Magyar-Gyepes »	8 54	7 50						
Szudrics »	10 27	8 09	Kardó »	9 27	8 31						
Lunka-Rézbánya »	10 56	8 34	Félix-Fürdő »	9 40	8 45						
Vaskóh érk.	11 12	8 49	V.-Velenceze »	10 01	9 09						
			Nagyvárad érk.	10 11	9 19						

Nagyvárad—Érmihályfalva			Érmihályfalva—Nagyvárad.		
	Vegyes v.	Sz. v.		Sz. v.	Vegyes v.
Nagyvárad ind.	6 50	5 43	Érmihályfalva ind.	5 05	5 24
B.-Püspöki »	7 17	5 59	Érselind »	5 37	6 08
Bihar »	7 44	6 22	Székelyhid »	6 14	6 43
Paptamási »	8 13	6 48	Nagykáglya »	6 27	7 03
Gyapoly »	8 29	7 03	B.-Diószeg »	6 42	7 23
B.-Diószeg »	8 52	7 24	Gyapoly »	6 59	7 28
Nagykáglya »	9 07	7 38	Paptamási »	7 24	8 20
Székelyhid »	9 40	8 03	Bihar »	7 45	8 08
Érselind »	10 08	8 26	B.-Püspöki »	8 06	8 02
Érmihályfalva érk.	10 44	9 —	Nagyvárad érk.	8 21	9 15

Nyomatott a Szent-László-nyomdában Nagyváradon.